

Een piëtistische lijkrede uit de 18^e eeuw.

Jaren geleden kreeg ondergetekende een aantal oude boeken en geschriften van een bejaarde dame, die ze had geërfd van haar grootvader. Zoals het hoort werden ze naar het Rijksarchief gebracht, omdat het belangwekkende boeken en schrijfsels waren, betreffende de geschiedenis van Zeerijp.

Tussen de papieren bevond zich de rouwklacht over het verscheiden van Dominee Johannes Verschuur, (1680-1737) een bekend piëtist en predikant te Zeerijp van 1714 tot aan zijn dood in 1737.

In de achttiende eeuw keerden veel mensen in de volkskerk zich af tegen de dorre preken van predikanten die zich bedienden van leerstelligheden. Ze hoorden liever oefenaars en predikanten die zich lieten leiden door het geloof uit eigen bevinding. Persoonlijke beleving, mystiek, een zuivere levenswandel en wereldmijding waren kenmerkend voor de piëtisten. Niet zelden kwam hun geloof voort uit een plotselinge bekering die hun was overkomen, zoals dat bij ds. Samuel Knottnerus gebeurde. In de kerk van Bömerwald in Reiderland ligt bij de preekstoel zijn grafzerk waarop vermeld wordt dat hij in 1695 pastor werd in genoemd dorp, maar pas in 1732 echt bekeerd werd. Hij waarschuwt zijn opvolger met de volgende tekst:

T gemeynbestier van God riep my tot desen stoel, maar t heyl-bestier kwam eerst na sevendertig jaren uyt letter woorden geest my rycken uyt den poel, om heyr noch voor den Heer wat sielen te vergaren. O leeraar die my volgt, zoekt voor den letter geest, breekt zatans list by t ligt en weest dan onbevrees.

Verschuur stamde uit een gegoede familie uit de Stad, studeerde wiskunde bij de hoogleraar Johan Bernoulli werd in 1702 schoolmeester te Loppersum. Na zijn bekering werd hij daar opgeleid tot predikant door ds. H ten Oever, kreeg echter eerst geen beroepen en werd veel later, in 1714, predikant te Zeerijp.

Hij keerde zich fel tegen allerlei volksgebruiken als klokkluiden bij begrafenissen, paasvuren en sinterklaasfeesten, omdat hij die beschouwde als heidense en paapse gebruiken.

Hij schreef een aantal boeken waarvan de bekendste de titel heeft: Waarheit in het Binnenste of Bevindelijke Godtgeleertheit, 1737. Andere Groninger piëtistische predikanten in de provincie waren o.a. Sicco Tjaden te Nieuwe Pekela en Wilhelmus Schortinghuis te Midwolda. De laatste schreef Het innige Christendom uitgegeven in 1740 en voor het laatst herdrukt in 1981, omdat het in sommige kringen nog wordt gelezen.

In de kringen van de Nader Reformatie waartoe de piëtisten behoorden, ontstond de gewoonte om religieuze ervaringen te bespreken en te beschrijven met woorden en uitdrukkingen ontleend aan de Statenbijbel en de mystiek. Het ontstane eigenaardige jargon wordt wel de "talen Kanaäns" genoemd. Bijzonder is het veelvuldig gebruik van verkleinwoorden als hartje, zieltje, geloofje, hoopje enz., die overigens niet in de lijkrede voor Ds. Verschuur voorkomen.

Wie het stuk schreef en waarschijnlijk ergens voordroeg is niet bekend, het is een mooi, duidelijk handschrift, geschreven door een geestverwant, waarschijnlijk een geoefend schrijver, een predikant of schoolmeester.

Reint Wobbles.

Detail uit de rouwklacht.

Zions Klagt en liefdetraanen,

uitgestort over het droevig verlies van den Eerwaarden en Godzaligen Heer, Johan Verschuier, getrouwe en dierbare Leeraar van den Heere Jezus op de Zeerijp, zeer Godzalig en gelovig Zijne Ziele aan zijnen dierbaren Heere Jezus opgeoffert tusschen den 19 en 20 Augustus 1737, nadat zijn Eerwaarde de gemeente aldaar als een getrouw hoeder ruim 23 jaaren gehoed hadden, overleden, in t 57 jaar zijns ouderdoms, begraven den 28 derzelve Maand.

De gedachtenisse des Regtveerdigen zal tot zegening zijn. Spr. 10:7

Helaas! Wat droeve slag komt nu Gods kerk weer treffen,

een Suil is weggerukt, een Pilaar die zoo effen

nog was Jehovaa's tolk en aan Gods volk getoont,

hoe dat God Vader die in 'd hoogste heemel woont,

Had all's uit niet gemaakt, op t enkelijk beveelen,

dat wonderlijk geheim, ging hij hun nog ontleeden

met alle luister van Gods hooge Majesteid,

Voor 't laatst seer ernstlijk haar heeft op het hert geleid.

Die is niet meer eilaas ! maar van ons weg genomen

en door een hemel vlugt ons uit het oog gekomen,

hier is een Peerel van de Kroone afgerukt

Een, die zig voor U ziel zo dikwijls heeft gebukt

voor den genaden Throon, met traanen en gebeden

om Ziels behoudenisse, en ook om Zions vreden.

Treur vrij, o Zions volk, treur vrij O Rijpster G' meent!

Heft op een Rouwbeklag, beweent het koud gebeent

al van Johan Verschuur, Og kont gij t regt bezetten
Dat God zijn kerk bezoekt de Helden komt te treffen
die pal voor waarheid staan en dwaling gaan te keer
Die trouwen Kruisgezant is gaan naar zijnen Heer
dien hen had uitgestuurt om zielen in te oogsten
voor Jezus korenschuur, om hier na in den hoogsten
oordeels dag, te zeggen: Siet O Heere Jezus daar
ben ik met u gegeven kinderen al te gaar
Nu is zij mond gestopt nu leit zijn hert bezweken
Wee u! dien hij getrouw bekeering heeft gaan preken
en niet hebt opgelet wat tot u vrede diend
t is nu te laat beschreid gij mist u Ziele vriend.
Hij is ter neer geleid die nimmer scheen te wijken
Maar door een donderstem den zondaar deed beswijken
Die Zions treurig volk zeer lieflijk lokte uit
en naar haar harte sprak, door hemels zoet geluit
De waarheid voor te staan dat waar zijns herts begeeren
de listen van de hel kon zelfs dees Helt niet weeren
dat hij door mond en pen de vorst der duisternis
Zijn Rijk bestreden heeft, en afbreuk deed, wat wis,
moet zelfs de Swarte nijd tot hunne schaamt belijden
Hoe hij voor Jezus naam, in Jezus kragt ging strijden
Is dan dees slag niet groot? Ja breuk op breuk O Schaa
en klare blijken van Jehovah's ongenaa
Wie schrikt niet voor t gevolg, Zijn niet soms 's Heeren wegen
zijn Helden t huis te bien, als hij met zijnen zeegen
vertrekken wil van 't volk, dat hij dan door de dood
de vrome tot hem neemt, voor't nijpen van den nood,
Is t wel te veel gezeid, een Groote is gevallen
Een Helt in Israel, een Bidder voor u allen
Schoon nijd en afgunst hier zijn vuile netten spreid
Die splinters tot een elk meermaal heeft uitgeleid
't waar hem nog niet genoeg in 't leeven u te stigten
maar wilde naar zijn dood hetzelfde ook verrigten
zodat Johan nog spreekt wanneer hij niet meer spreekt
en door zijn dierbaar schrift nog door de wolken breekt.
Waar dwaalt mijn pen al heen hoe word ik angevogten
Van blijdschap en droefheid twee ongelijke togten
Verblijd, wijl hij is gaan tot Jezus zijnen Heer
Bedroeft want ach! mijn hoeder is niet meer
De vrouw is zonder man de kinder zonder vader
De troost voor Zions volk de steun en hulp te gader
en Raadsman die is weg mijn troost mijn anderself
zodat zijn hemel les nu in mijn traanen delf

Eij treurt niet zeide hij, ik gaa de kroone erven
en Jezus blijft bij u: gij kunt die ook verwerven
Treurt met mij Zions volk eij! Hout u vreugd bedekt
U Stierman leit ter neer, hij u zijn hulp onttrekt
Maar zagt o Zions volk! waar t niet de wil des Heeren,
Hou stil dan, zijt te vreen en wilt u droefheid weeren.